

Monoamin oksidaz inhibitörlerinin farmakolojik geçimsizliklerinin ortaya çıkardıkları komplikasyonlara Diş Hekimliği açısından bir bakış

Dr. Bora Altınel ATAMAN

Bu yazımızı, post-ganglioner lifler üzerine etkileri olan antidepresiflerin önemli bir bölümünü teşkil eden ve genel olarak monoamin oksidaz inhibitörleri (MAOI) şeklinde tanınan ilaçların çok tehlikeli ve hatta ölümlü sonuçlanan farmakolojik uyumsuzlukları nedeniyle, meslektaşlarımızın böylesine kötü bir durumda karşılaşmalarının önüne geçmek amacıyla hazırladık.

MAO inhibitörleri hidrazin türevi olanlar ve hidrazin türevi olmayanlar şeklinde 2 gruba ayrılırlar. Türkiye ilaç piyasasında bunlardan yalnızca hidrazin türevi olanlardan isocarboxazid (MARPLAN) ve nialamide (NİAMİD) bulunmaktadır.

Aslında, genel tıpta, özellikle psikiyatride kullanılan bu psikoanaleptiklerin farmakolojik geçimsizlikleri yalnızca bazı ilaçlarla değil, aynı zamanda bir takım gıdalarla da ortaya çıkmaktadır. Geçimsizliklerinin etki mekanizmalarının açıklamasını bu kısa yazımızda ele almayı gereksiz buluyoruz. Ancak, MAİ lerle geçimsizlik meydana getiren gıda ve ilaçları, özellikle diş hekimliğinde kullanılan ilaçları ve bu geçimsizliklerin kötü etkilerini belirtmekte yarar umduk.

Hasta, eğer MAO inhibitörlerinden birini kullandığı sırada bazı peynir türleri, kahve gibi thiaminden zengin gıdalar; analeptik, va-

sokonstrüktör, diğer antidepresör ve MAİ ler, bazı analjezikler, morfin, barbitürik türevleri gibi ilaçlar ve alkol alacak olursa çok ciddi, ölümlü sonuçlanabilen kötü bir durumla karşılaşabilir.

Genel olarak «kötü bir durum» şeklinde ifade ettiğimiz bu klinik komplikasyonlar şunlar olabilir :

A) Vasokonstrüktörler ve adı geçen gıdalar ile :

— Merkezî sinir sisteminin stimülasyonu sonucu ortaya çıkan, hipersansitivite krizleri.

— Hipertansiyon şiddetli baş ağrısı ve buna bağlı cerebral hemorrajî tehlikesi.

B) Narkotik Analjezikler ile :

— Hipotansiyon ve buna bağlı koma hali.

C) Diğer Antidepresan ilaçlar ile :

— İmipramine (TOFRANİL)

— Amitriptyline (TRYPTİZOL)
(aşırı hipertansiyon)

D) Bazı antidiabetikler (supphonylurea) ile

— Şiddetli hypoglisemik etki.

Burada, MAO inhibitörlerinden başkaca antidepresör (imipramin-Tofranil-amitriptyline-Tryptizol, gibi) kullanan hastalarda da adrenaline ve noradrenalinin tehlikeli bir hipertansiyona sebep olduğunu da belirtmek gerekir.

Gerçekten, MAOİ lerin bu tür komplikasyonlarını ilâcı kullanma durumunda olan nöropsikiyatrların düşünmeleri ve önlemek için hasta ile işbirliği yapmaları gereği açıktır. Ancak, dış hekimlerinin de bu konuda karşılaşabilecekleri komplikasyonların ciddiyetleri derecesinde dikkatli olmaları şarttır. Bu nedenle, her ne kadar kullanmadıkları ilaçlar olsalar da, meslektaşlarımızın, MAOİ leri tanımaları, komplikasyonlarının neler olduklarını ve ciddiyetlerini bilmeleri gerekir.

Bu görüş ile hareket ederek, özellikle diş hekimliği alanında kullanılanları ve nisbeten yeni bir ilaç grubu olmaları, dolayısıyla eski mezun diş tabiblerince tanınma olanaklarının az oluşu düşüncemizin doğruluğunu saptamak amacıyla bir anket yaptık. Her istatistikî araştırmada olduğu gibi bu anketimizi de geniş tutmak gerektiğini biliyorduk. Ancak, anket için başvurduğumuz 47 diş tabibinin hepsinden olumsuz sonuç alınca anketin devamını lüzumsuz bulduk.

15 i eğitimle görevli 47 diş tabibinden aldığımız cevapları değerlendirdiğimizde şu sonuçlara vardık:

1) 47 diş tabibinin ancak 1 tanesi MAO inhibitörlerinin bir ilaç grubu olduğunu hatırlayabildi.

2) 47 diş tabibinin yine ancak 1 tanesi bunların yan etkileri olduğunu biliyordu.

3) Anketimize katılan diş tabiblerinden 3 tanesi vasokonstrüktör ihtiva etmeyen anestezi kullandıklarını bildirdiler.

4) «Vasokonstrüktör ihtiva eden anestezi kullanacağınız vakalarda hastanıza MARPLAN ya da NİAMİD adlı ilaçlardan kullanıp kullanmadıklarını soruyor musunuz?» sorusuna 44 diş tabibinden hiç biri olumlu cevap vermedi.

Bu anket sonuçlarına göre, meslektaşlarımızın gerek kendileri ve gerekse hastaları yönünden belirli bir risk içindedirler. Zira, yukarıda da belirttiğimiz gibi, Türkiye’de şimdilik MARPLAN ve NİAMİD adları altında satılan MAO inhibitörlerinden kullanan bir şahıs hasta olarak karşımıza geldiğinde ne tür komplikasyonların ortaya çıkabileceğini bilmeden vasokonstrüktör ihtiva eden bir anestezi kullanacak olursak sonuç tek kelime ile facia olabilir.

Aslında bu gibi hastaların doktorlarıyla ilişki kurup MAOİ nin kesilmesinden ancak 15 gün sonra vasokonstrüktör ihtiva eden bir anestezi kullanmak olanağı vardır.

Bu nedenle, her hastamıza müdahalede bulunmadan önce, genel durumunu saptamak amacıyla sorduğumuz soruların arasına MARPLAN ya da NİAMİD (Bu preparat isimleri bugün içindir) kullanıp kullanmadığını aydınlatacak bir soruyu da eklememiz gerekecektir.